HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

THE CONCEPT OF FAMILY AND MARRIAGE IN ISLAM

Azizbekergashov61@gmail.com
Third-year student of the Faculty of
National Costume and Art,
Termiz State University
Ergashov Azizbek Sherzodovich

Annotation: This article provides a comprehensive analysis of the concept of family and marriage in Islam, including its religious, moral, legal, and social dimensions. Based on the Qur'an and authentic Hadiths, the study highlights the sacred nature of marriage, its importance in human life, and the role of the family in ensuring social stability. The article examines spousal relationships, family responsibilities, child upbringing, and ethical principles established in Islamic teachings. It also discusses contemporary family issues and ways to address them according to Islamic guidance. The paper aims to emphasize the importance of building a strong, morally sound, and spiritually balanced family system.

Keywords: "Family", "Child-rearing", "Moral values", "Society", "Sacred covenant", "Patience", "Compassion", 'Marriage', "Islam", "The Holy Qur'an," "hadiths," "spousal relations," "responsibility," "upbringing," "family stability."

ISLOM DINIDA OILA VA NIKOH TUSHUNCHASI

Annotatsiya: Ushbu maqolada Islom dinida oila va nikoh tushunchasining mazmuni, uning diniy, axloqiy, huquqiy va ijtimoiy jihatlari chuqur tahlil qilingan. Qur'oni Karim oyatlari va sahih hadislarga tayangan holda nikohning muqaddasligi, uning inson hayotidagi o'rni hamda oilaning jamiyat barqarorligidagi ahamiyati yoritilgan.

Maqolada er-xotin o'rtasidagi munosabatlar, oilaviy mas'uliyat, farzand tarbiyasi va Islom dinida belgilangan axloqiy tamoyillar keng ko'rib chiqilgan. Shuningdek, zamonaviy jamiyatda uchraydigan oilaviy muammolar va ularni Islom ta'limotlari asosida hal etish yo'llari ham tahlil qilingan. Maqola sog'lom, mustahkam va ma'naviy jihatdan yetuk oila modelini shakllantirishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: "Oila", "farzand tarbiyasi", "axloqiy qadriyatlar", "jamiyat", "muqaddas ahd", "sabr", "mehr-oqibat", "nikoh", "Islom dini", "Qur'oni Karim", "hadislar", "er-xotin munosabatlari", "mas'uliyat", "tarbiya", "oilaviy barqarorlik".

КОНЦЕПЦИЯ СЕМЬИ И БРАКА В ИСЛАМЕ

Аннотация: В данной статье подробно рассматриваются понятия семьи и брака в исламе, их религиозные, нравственные, правовые и социальные аспекты. На основе Корана и достоверных хадисов раскрывается священность брака, его значение в жизни человека и роль семьи в обеспечении стабильности общества. В статье анализируются отношения между супругами, семейные обязанности, воспитание детей и основные нравственные принципы исламского учения. Также рассматриваются современные семе[1]йные проблемы и пути их

[1] Qur'oni Karim (ma'nolar tarjimasi) – https://quran.com

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

решения на основе исламских ценностей. Работа направлена на формирование крепкой, морально устойчивой и духовно развитой семьи.

Ключевые слова: «Семья», «Воспитание детей», «Нравственные ценности», «Общество», «Священный завет», «Терпение», «Сострадание», «Брак», «Ислам», «Священный Коран», «хадисы», «супружеские отношения», «ответственность», «воспитание», «стабильность семьи».

Kirish: Insoniyat jamiyati shakllanganidan buyon oila eng muhim ijtimoiy institutlardan biri sifatida qaralib keladi. Oila nafaqat insonning yashash muhiti, balki uning shaxs sifatida shakllanishi, tarbiya topishi va hayotiy qadriyatlarini egallashida asosiy rol o‘ynaydigan muqaddas maskan hisoblanadi. Jamiyatning barqarorligi va taraqqiyoti ham aynan sog‘lom va mustahkam oilalarga bevosita bog‘liqdir. Shu sababli oila masalasi barcha dinlar va madaniyatlarda alohida e’tibor bilan qaralgan.

Islom dini ham oila institutiga juda katta ahamiyat beradi va uni inson hayotidagi eng muhim qadriyatlardan biri sifatida e’tirof etadi. Islom ta’limotlariga ko‘ra, nikoh faqat ikki insonning birga yashashi emas, balki Alloh oldidagi mas’uliyatli va muqaddas ahddir. Nikoh orqali erkak va ayol o‘rtasida halol munosabatlar o‘rnatiladi, jamiyatda axloqiy poklik, tartib va osoyishtalik ta’minlanadi. Shu bilan birga, nikoh insonning nafsini halol yo‘l bilan qondirish va ma’naviy barqarorlikka erishish vositasi ham hisoblanadi. Oila esa Islomda inson tarbiyasining birinchi va eng muhim maktabi sifatida qaraladi. Farzandlar aynan oilada ilk bor axloqiy qadriyatlarni o‘rganadi, mehr-oqibat, hurmat, mas’uliyat va sadoqat kabi fazilatlarni o‘zlashtiradi. Shu sababli ota-ona zimmasiga farzandlarni to‘g‘ri tarbiyalash, ularga halol va pok hayot yo‘lini ko‘rsatish kabi muhim vazifalar yuklatilgan.

Shuningdek, Islomda er-xotin munosabatlari ham aniq tamoyillar asosida tartibga solingan bo‘lib, ularning o‘zaro hurmati, mehr-muhabbati va mas’uliyati oilaning mustahkamligini ta’minlaydi. Oila ichidagi tinchlik va totuvlik esa butun jamiyat barqarorligiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Mazkur maqolada Islom dinida oila va nikoh tushunchasining mazmuni, ularning ma’naviy va ijtimoiy ahamiyati, shuningdek, mustahkam oilani shakllantirishdagi asosiy tamoyillar keng yoritiladi.

Oila haqida. Oila – Islomda jamiyatning asosiy poydevori va tarbiya markazi. Islom dinida oila jamiyatning eng kichik, lekin eng muhim ijtimoiy tuzilmasi hisoblanadi. Chunki jamiyatning axloqiy holati, barqarorligi va rivoji aynan oilalarning mustahkamligiga bog‘liqdir. Oila insonning birinchi hayot maktabi bo‘lib, unda shaxsning xarakteri, iymoni, odobi va dunyoqarashi shakllanadi. Qur’oni Karimda oila inson uchun tinchlik va osoyishtalik manbai sifatida ta’riflanadi:

“U sizlar uchun o‘z jinsingizdan juftlar yaratdi, ular bilan osoyishtalik topishingiz uchun va orangizda mehr va rahmat paydo qildi.” (Rum, 21)

Bu oyat Islomda oila nafaqat biologik yoki ijtimoiy birlik, balki ruhiy sokinlik manbai ekanini ko‘rsatadi. Islom ulamolari fikriga ko‘ra, oilaning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

Hadislarda ota-onaning mas'uliyati juda kuchli ta'kidlangan:

"Har biringiz rahbarsiz va har biringiz o'z qo'l ostidagilar uchun javobgarsiz." (Buxoriy)

Bu hadisga ko'ra, ota-ona faqat boqish emas, balki tarbiya va ma'naviy shakllantirish uchun ham javobgardir.

Er va xotin munosabatlarining Islomdagi huquqiy va axloqiy asoslari. Islomda er va xotin munosabatlari adolat, mehr, hurmat va mas'uliyat asosiga qurilgan. Nikohdan keyin ular bir-birining "libosi" deb ataladi, ya'ni bir-birini himoya qiluvchi, to'ldiruvchi va yaqin insonlar sifatida tasvirlanadi.

Qur'oni Karimda:

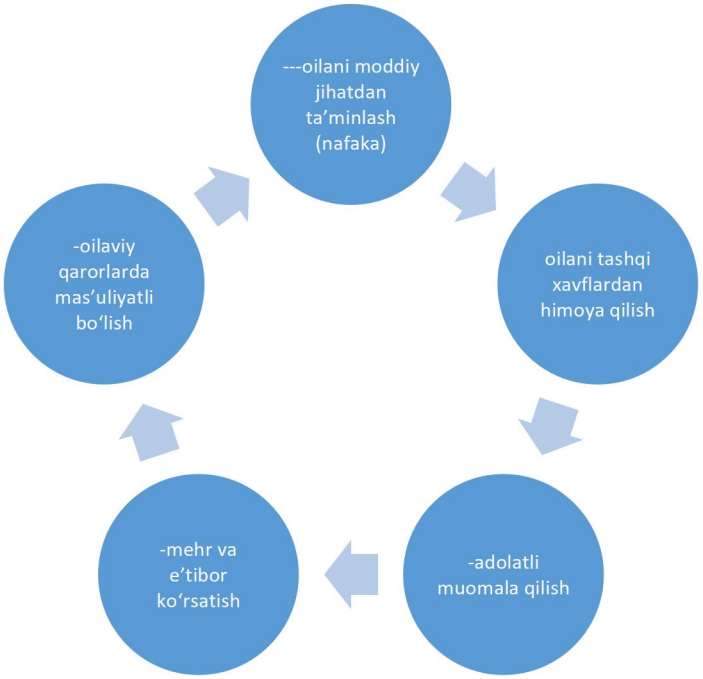
"Ular sizlar uchun libos, sizlar ham ular uchun libossiz." (Baqara, 187)

Bu oyat er-xotin munosabatlarining chuqur ma'nosini bildiradi:

Islom fiqhida erning asosiy vazifalari:[2]

[2] Qur'oni Karim (ma'nolar tarjimasi) – https://quran.com

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

Xotinning vazifalari:

- oilaviy muhitni tinch va osoyishta saqlash
- farzand tarbiyasiga e'tibor berish
- erga hurmat va sadoqat ko'rsatish
- uy ichidagi tartibni saqlash
- oilaviy sirlarni himoya qilish

Muhim jihat shuki, Islomda bu vazifalar raqobat yoki ustunlik emas, balki muvozanat va hamkorlik tizimi sifatida berilgan.

Farzand tarbiyasi. Islomda eng katta omonat va eng mas'uliyatli vazifa. Islomda farzand Alloh tomonidan berilgan eng katta ne'mat va ayni paytda katta mas'uliyat hisoblanadi. Ota-ona farzandni tarbiyalashda faqat moddiy ehtiyojni emas, balki ma'naviy kamolotni ham ta'minlashi kerak.

Payg'ambar Muhammad (s.a.v.):

"Har bir bola fitratda tug'iladi, keyin ota-onasi uni shakllantiradi..." (Muslim)

deya farzand tarbiyasining bevosita ota-onaga bog'liqligini bildirganlar.

Islomda farzand tarbiyasi uch asosiy yo'nalishda amalga oshiriladi:

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

Iymoniy tarbiya

Allohga ishonch ibodatlarni o‘rgatish halol va haromni ajratish taqvo tushunchasi

Axloqiy tarbiya

Rostgo‘ylik odob va hurmat sabr va halimlik kattalarga hurmat

Ijtimoiy tarbiya

Jamiyatda yashash qoidalari mas’uliyat mehnatsevarlik ijtimoiy adolatni tushunish

Islom ulamolari ta’kidlaydiki, farzand tarbiyasi eng avvalo ota-onaning o‘z xulqi va namunasidan boshlanadi, ya’ni bola eshitganidan ko‘ra ko‘proq ko‘rganiga ergashadi.

Oilaning jamiyatdagi o‘rni va ijtimoiy ta’siri. Oila jamiyatning asosiy hujayrasi bo‘lib, uning holati butun ijtimoiy tizimga ta’sir qiladi. Islom nazarida jamiyatning sog‘lomligi oilalarning ma’naviy holatiga bevosita bog‘liq.

Agar oilada:
mehr va muhabbat bo‘lsa, jamiyatda tinchlik bo‘ladi
adolat bo‘lsa, ijtimoiy barqarorlik kuchayadi
tarbiya bo‘lsa, sog‘lom avlod shakllanadi
iymon bo‘lsa, axloqiy poklik oshadi
Agar oilada:
kelishmovchilik ko‘p bo‘lsa, jamiyatda beqarorlik ortadi
tarbiya zaif bo‘lsa, ijtimoiy muammolar ko‘payadi
mas’uliyatsizlik bo‘lsa, axloqiy inqiroz yuz beradi

Shuning uchun Islomda oila faqat shaxsiy masala emas, balki butun ummatning (jamiyatning) poydevori sifatida qaraladi.

Muhokama. Islom dinida oila va nikoh masalasi nafaqat diniy, balki ijtimoiy va axloqiy jihatdan ham chuqur ahamiyatga ega. Bugungi kunda jamiyatda oilaviy munosabatlarga turlicha yondashuvlar mavjud bo‘lsa-da, Islom ta’limotlari bu borada aniq va barqaror yo‘l-yo‘riq beradi. Nikohning muqaddas ahd sifatida qaralishi oilaviy munosabatlarning mustahkam bo‘lishiga xizmat qiladi.

Zamonaviy jamiyatda ayrim oilaviy muammolar, ajrimlarning ko‘payishi va farzand tarbiyasidagi qiyinchiliklar kuzatilmoqda. Bu esa oilaviy qadriyatlarning zaiflashishi bilan bog‘liq bo‘lishi mumkin. Islom dini esa bunday muammolarni hal etishda sabr, hurmat, mas’uliyat va kechirimlilik kabi fazilatlarni asosiy yechim sifatida ko‘rsatadi. Oila a’zolari o‘rtasidagi o‘zaro tushunish va mehr-oqibatning kuchli bo‘lishi jamiyatda ham ijobiy muhit yaratadi. Agar er-xotin o‘z vazifalarini to‘liq anglab, bir-biriga hurmat bilan yondashsa, oilada tinchlik va barqarorlik ta’minlanadi. Aksincha, mas’uliyatning yo‘qolishi oilaviy muammolarni kuchaytiradi.

HSR (LONDON),
HOUGHTON STREET REVIEW JOURNAL
ISSN: 2058-5519|Impact factor-15.9
http://houghtonstreetreview.com/index.php/hsr

Shuningdek, farzand tarbiyasiga e’tibor berish ham juda muhimdir. Chunki tarbiya oiladan boshlanadi va jamiyatning kelajagini belgilaydi. Islom ta’limotlari asosida tarbiya topgan farzandlar odatda axloqli, halol va jamiyatga foydali inson bo‘lib yetishadi.

Shu sababli Islom dinida oila va nikohga berilgan e’tibor bugungi kunda ham o‘z dolzarbligini yo‘qotmagan. Aksincha, zamonaviy muammolar fonida uning ahamiyati yanada ortib bormoqda.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, Islom dinida oila va nikoh tushunchasi inson hayotining eng muhim va muqaddas qadriyatlaridan biri hisoblanadi. Nikoh orqali tashkil topgan oila jamiyatning asosiy tayanchi bo‘lib, uning barqarorligi va rivojlanishida hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Islom ta’limotlari oilaviy hayotda mehr-oqibat, hurmat, sadoqat va mas’uliyat kabi fazilatlarni mustahkamlashga alohida e’tibor beradi. Oila faqat yashash maskani emas, balki insonning axloqiy va ma’naviy shakllanishida eng birinchi tarbiya maktabidir. Farzand tarbiyasi, er-xotin munosabatlari va oila ichidagi o‘zaro hurmat jamiyatning sog‘lom bo‘lishiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli mustahkam oila — mustahkam jamiyatning asosidir.

Bugungi kunda ham Islom dinida belgilangan oilaviy qadriyatlar o‘z ahamiyatini yo‘qotmagan, aksincha, zamonaviy hayotda yanada dolzarb bo‘lib bormoqda. Oilada tinchlik, totuvlik va tushunish hukm sursa, jamiyatda ham barqarorlik va taraqqiyot kuchayadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Qur’oni Karim (ma’nolar tarjimasi) – https://quran.com
2. Sahih al-Buxoriy – https://sunnah.com/bukhari
3. Sahih Muslim – https://sunnah.com/muslim
4. Sunani Termiziy – https://sunnah.com/tirmidhi
5. Islom fiqh asoslari (Hanafiy mazhabi manbalari)
6. Ma’naviyat asoslari va oilaviy tarbiya darsliklari
7. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – https://lex.uz/docs/-20596
8. Quran.com (https://quran.com/)
9. The Noble Quran - Quran.com